

احکام عزاداری امام حسین علیه السلام

<?xml encoding="UTF-8?">

مقدمه

تمام اعمال و رفتار انسانها؛ چه فردی و چه اجتماعی، مشمول حکمی از احکام شرعی می باشد و تمام موضوعاتی که به گونه ای با رفتار آدمی ارتباط پیدا می کند، در فقه اسلامی دارای قانون و مقرراتی است. عزاداری سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام و امامان معصوم علیهم السلام نیز همچون سایر اعمال انسان دارای احکامی است که در این مختصر بدان می پردازیم. لازم به ذکر است که برای جمع آوری این احکام، از فتاوا و سخنان مراجع معظم تقلید و عالمان بزرگوار تا آنجا که مقدور بوده ست سود برده ایم و از آنجا که در رساله های عملیه و استفتائات همه مراجع بزرگوار، درباره عزاداری در ابعاد مختلف بحث نشده است، فقط به فتاوا و استفتائات موجود بسنده کرده ایم.

احکام عزاداری

امام خمینی رحمه الله:

«عزاداری برای سیدالشهداء از افضل قربات و مایه تقویت روح ایمان و شهادت اسلامی و ایثار و فداکاری و شجاعت در مسلمین است.» (1)

سؤال: آیا بر پا کردن مراسم عزاداری [توسط زن] بدون اذن شوهر جایز می باشد؟

آیت الله نوری همدانی: در صورتی که از اموال شوهر باشد جایز نیست. (2)

سؤال: گاهی برخی از دسته ها که وارد مسجد می شوند، با کفش وارد می شوند، که نوعی بی احترامی به مسجد محسوب می شود، لطفاً بفرمائید که این مسئله چه حکمی دارد؟

آیت الله نوری همدانی: اگر موجب هتک شود اشکال دارد. (3)

سؤال: در مورد زنجیر زنی که منجر به سیاه شدن یا مجروح شدن بدن می شود و همچنین غالباً پشت پیراهن

افراد باز است و بیشتر درخیابان و معابر عمومی ظاهر می شوند، نظر شما چیست؟

امام خمینی رحمه الله: مانعی ندارد، مگر اینکه موجب ضرر فاحش بر بدن شود. (4)

سؤال: آیا برهنه شدن مردان با حضور زنان برای عزاداری عیب دارد یا خیر؟

آیت الله فاضل لنکرانی: مانعی ندارد و زنها نباید به بدن مرد اجنبی نظر کنند. (5)

سؤال: در مجالس زنانه، زنان مداحی و سخنرانی می کنند و صدای آنها به گوش مردان رهگذر می رسد. آیا این عمل جایز است؟

آیت الله فاضل لنکرانی: شنیدن صدای ایشان اگر در معرض ریه و التذاذ نباشد حرام نیست. (6)

سؤال: سینه زدن با تیغ و یا زنجیر زدن با زنجیری که دارای چاقو و یا تیغ می باشد و منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن خون می شود چه حکمی دارد؟

آیت الله مکاری شیرازی: کیفیت عزاداری باید چنان باشد که بهانه ای به دست دشمنان اسلام ندهد و موجب سوء استفاده از آن نشود . (7)

احکام علامت

سؤال: بسیاری از تکایا در ایام عزاداریهای مذهبی، اقدام به حمل «علاماتی» می کنند که به قیمت گزافی خریده شده و حمل آن نیز موجب اشکال است . این وسائل از نظر شرعی چه حکمی دارند؟
امام خمینی رحمه الله: اشکال ندارد . (8)

سؤال: حکم علمهایی که در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام از آنها استفاده می شود و بعضی دارای نقش و نگارهایی نیز هستند چیست؟

آیت الله فاضل لنکرانی: استفاده از آنها در عزاداری جایز است . (9)

سؤال: آیا جایز است پارچه و دستمالهایی را که در ایام محرم بر روی علم می بندند بفروش برسانند و در عزاداری و تعمیر حسینیة مصرف کنند؟

آیت الله فاضل لنکرانی: اگر در مراسم عزاداری محل حاجت نباشد و زاید بر متعارف باشد، می توانند بفروشند و به مصارف عزاداری و احتیاجات حسینیة ها برسانند . (10)

احکام تعزیه و شبیه خوانی

امام خمینی رحمه الله: تعزیه و شبیه خوانی اگر مشتمل بر حرام نباشد و موجب وهن مذهب نشود، اشکال ندارد ولی بهتر است به جای آن، مجالس روضه خوانی برپا کنند . (11)

سؤال: آیا تعزیه و شبیه خوانی در مراسم عزاداری جایز است؟

آیت الله فاضل لنکرانی: اگر مشتمل بر حرام نباشد و موجب وهن مذهب نشود مانعی ندارد . (12)

آیت الله گلپایگانی رحمه الله: اگر تعزیه خوانی مشتمل بر استعمال آلات موسیقی نباشد و غنا و دروغ نخوانند و مرد لباس مختص به زن نپوشد، اشکال ندارد . (13)

سؤال: آیا تشبه به اهل بیت علیهم السلام در نمایش و تعزیه و غیر آن جایز است؟

امام خمینی رحمه الله: با مراعات احترام آنان جایز است . (14)

آیت الله فاضل لنکرانی و آیت الله صافی گلپایگانی: در صورتی که مستلزم اهانت نباشد مانعی ندارد . (15)

آیت الله علوی گرگانی: اگر تعزیه و شبیه خوانی موجب هتک حرمت به ساحت مقدس بزرگان دین شود، باید اجتناب شود . (16)

احکام استفاده از لباس سیاه

سؤال: آیا پوشیدن لباس سیاه در عزاداری امام حسین علیه السلام جایز است و آیا رجحان دارد؟

آیت الله فاضل لنکرانی: پوشیدن لباس سیاه در عزای امام حسین علیه السلام و دیگر ائمه علیهم السلام چون از مصادیق تعظیم شعائر است، واجد رجحان شرعی می باشد و عملاً بزرگانی چون مرحوم آیت الله بروجردی در روز عاشورا از قبای سیاه استفاده می کردند . (17)

آیت الله صافی گلپایگانی و آیت الله نوری همدانی: پوشیدن لباس سیاه به عنوان اعلان حزن و اندوه در مصیبت

امام حسین علیه السلام و ائمه علیهم السلام رجحان دارد . (18)

سؤال: آیا نماز خواندن با لباس سیاه بر عزاداران امام حسین علیه السلام مکروه است؟
آیت الله صافی گلپایگانی: چون لباس سیاه علامت عزاداران سیدالشهداء است و عزاداری آن حضرت کمال رجحان را دارد، لذا نماز خواندن با آن نیز مکروه نمی باشد . (19)

احکام قمه زدن

علامه امین عاملي: «قمه زنی و اعمالی دیگر از این قبیل در مراسم عزاداری حسینی به حکم عقل و شرع حرام است و زخمی ساختن سر، که نه سود دنیوی دارد و نه اجر اخروی، ایذاء نفس است که خود در شرع حرام است و در مقابل این عمل، شیعه اهل بیت را در انظار دیگران مورد تمسخر قرار داده و آنها را وحشی قلمداد می کنند . شکی نیست که این اعمال ناشی از وساوس شیاطین بوده و موجب رضایت خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت اطهار علیهم السلام نیست .» (20)

آیت الله حکیم رحمه الله: مرحوم آیت الله حکیم رحمه الله جواز قمه زنی را مقید به چهار شرط نموده است:

1- خوف ضرر وجود نداشته باشد .

2- عزاداری بر آن صدق کند .

3- باعث مسخره قرار گرفتن نشود .

4- عداوت و دشمنی دیگران را ایجاد نکند . (21)

سؤال: قمه زدن در عزاداری امام حسین علیه السلام چه حکمی دارد؟

امام خمینی رحمه الله: اگر موجب ضرر نباشد مانع ندارد، ولی در این زمان این عمل نشود . (22)
مقام معظم رهبری: اگر موجب وهن مذهب در زمان حاضر و یا مستلزم خوف خطر جان یا ضرر معتنی به باشد، جایز نیست . (23)

آیت الله جوادی آملی: چیزی که مایه وهن اسلام و مایه هتک حرمت عزاداری است جایز نیست، انتظار می رود از قمه زنی و مانند آن پرهیز شود . (24)

سؤال: اگر قمه زدن در عزاداریها موجب مرگ کسی شد، آیا این عمل خودکشی و گناه محسوب می شود؟

مقام معظم رهبری: اگر با خوف خطر جان اقدام کرده باشد، حکم انتحار دارد . (25)

سؤال: آیا قمه زنی جایز است؟ چنانچه در این خصوص نذری وجود داشته باشد وظیفه چیست؟

آیت الله فاضل لنکرانی: با توجه به اینکه ایران اسلامی به عنوان ام القرای جهان اسلام شناخته می شود، و اعمال و رفتار ملت ایران به عنوان الگو و بیانگر اسلام است، باید با سوگواری و عزاداری امام حسین علیه السلام به گونه ای عمل شود که موجب گرایش بیشتر به آن حضرت گردد .

مسئله قمه زدن نه تنها نقشی ندارد بلکه به علت عدم قابلیت پذیرش و نداشتن هیچگونه توجیه قابل فهم

مخالفین، نتیجه سوء بر آن مترتب خواهد شد . لذا لازم است شیعیان از آن خودداری کنند . و چنانچه در این

مورد نذری وجود داشته باشد نذرصحیح نیست . (26)

آیت الله نوری همدانی: اشکال دارد . (27)

احکام موسیقی

مرحوم شیخ انصاری در مکاسب محرمة در پاسخ به کسانی که می گویند غنا می تواند زمینه گریه کردن را فراهم نماید، می فرماید: چنین شیوه ای نمی تواند مقدمه مستحب یا مباح قرار گیرد و باید به عموم ادله حرمت غنا تمسک نمود . (28)

مرحوم حاج شیخ عباس قمی رحمه الله در منتهی الآمال می فرماید: عزاداران امام حسین علیه السلام بر وجهی سلوک کنند که زبان نواصب دراز نشود و از استعمال محرمات از قبیل غنا که غالباً نوحه ها خالی از آن نیست و حکایات ضعیفه مظنونة الکذب احتراز نمایند و شیطان را در این عبادت بزرگ راه ندهند . (29)

سؤال: در رادیو مدح ائمه طاهرین علیهم السلام با واقعه کربلا را با وزن و ساز و با لحن خوب می خوانند . آیا استماعش جایز است یا خیر؟

امام خمینی رحمه الله: اگر غنا و موسیقی نباشد مانع ندارد . (30)

سؤال: هیئتهای نوازنده و کسانی که در مراسم تشییع جنازه شهداء موزیک عزا می زنند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟ و آیا خرید و فروش آن لوازم حرام است یا خیر؟

امام خمینی رحمه الله: خرید و فروش آلات لهو حرام است و موسیقی مطرب جایز نیست و صداهای مشکوک مانع ندارد . (31)

سؤال: آیا زدن طبل و شیپور در تعزیه حضرت سیدالشهداء علیه السلام جایز است یا نه؟

امام خمینی رحمه الله: اگر از آلات لهو و لعب نباشد و وهن بر مذهب هم نشود مانع ندارد . (32)

سؤال: آیا در عزاداری سیدالشهداء استفاده از طبل و دهل جایز است؟

آیت الله فاضل لنکرانی: استفاده از آلات لهو و لعب حرام است ولی طبل و دهل و امثال آن جزء این آلات نیست . (33)

احکام عاشورا

1- روزه روز عاشورا و روزی که انسان شک دارد روز عرفه است یا عید قربان مکروه است . در روایت آمده است که امام صادق علیه السلام فرمود: بنی امیه نذر کردند که اگر موفق به قتل امام حسین علیه السلام شوند، روز شهادت او را جشن بگیرند و مبارک بشمارند و روزه بگیرند و روزه در آن روز سنت آل امیه است، لذا ائمه اطهار علیهم السلام به جهت مخالفت با این طایفه تبهکار و عدم هماهنگی با آنان، روزه عاشورا را نهی کردند . (34)

2- در روز عاشورا مستحب است که انسان تا عصر بدون قصد روزه از خوردن و آشامیدن خودداری کند . (35)

3- بسیار مناسب است که در روز عاشورا کار و کسب تعطیل شود، مگر در حد ضرورت .

امام رضا علیه السلام فرمود: «من ترک السعی فی حوائج یوم عاشورا قضی الله له حوائج الدنيا و الآخرة» (36)

کسی که کار و تلاش برای برآوردن حوائج خود را در روز عاشورا ترک کند، خداوند نیازهای دنیا و آخرت او را برطرف می سازد .

سؤال: در ایام سوگواری امام حسین علیه السلام نماز مقدم است یا عزاداری؟

آیت الله فاضل لنکرانی: بهتر آن است که نماز را مقدم دارند، همانطور که امام حسین علیه السلام روز عاشورا هنگام ظهر نماز ظهر اقامه کردند . (37)

پی نوشت ها :

- (1) استفتائات امام خمینی، ج 2، ص 28 و استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج 1، ص 158 .
- (2) هزار و یک مسئله، آیت الله نوری همدانی، ج 2، ص 180 .
- (3) هزار و یک مسئله فقهی، ج 2، ص 40 .
- (4) استفتائات امام خمینی، ج 3، ص 580 .
- (5) جامع المسائل، ج 1، ص 619، س 2162 .
- (6) همان، ص 625، س 2183 .
- (7) استفتائات جدید، ج 1، ص 158، س 57 .
- (8) استفتائات امام خمینی رحمه الله، ج 2، ص 28، س 72 .
- (9) جامع المسائل، ج 1، ص 623، س 2173 .
- (10) همان، س 2179 .
- (11) استفتائات امام خمینی رحمه الله، ج 2، ص 28، س 71 و ج 3، س 44 و 40 و 47 و 33 .
- (12) جامع المسائل، ج 1، س 2165 .
- (13) مجمع المسائل، ج 1، ص 559، س 77 .
- (14) احکام خانواده، عبدالرحیم موگهی، طبق فتاوی امام خمینی رحمه الله، ص 336 .
- (15) جامع المسائل، آیت الله فاضل لنکرانی، ج 1، س 2166 و جامع الاحکام، آیت الله صافی، ج 2، ص 132 .
- (16) اجوبة المسائل، ص 365 .
- (17) جامع المسائل، ج 1، ص 621، س 2170 .
- (18) جامع الاحکام، آیت الله صافی، ج 2، ص 130، س 1590؛ هزار و یک مسئله، آیت الله نوری همدانی، ج 2، ص 180، س 602 .
- (19) جامع الاحکام، ج 2، ص 130، س 1591 .
- (20) اعیان الشیعه، ج 10، ص 363 .
- (21) فتاوی العلماء والاعلام فی تشجیع الشعائر الحسینیة .
- (22) استفتاءات، ج 3، ص 581، س 38 .
- (23) بیانات رهبری و استفتائات آیات عظام پیرامون عزاداری عاشورا، ص 35 .
- (24) همان، ص 42 .
- (25) همان، ص 35 .
- (26) جامع المسائل، ج 1، ص 623، س 2172 .
- (27) هزار و یک مسئله، ج 2، ص 179، س 597 .
- (28) مکاسب محرمة، رحلی، ص 39 .
- (29) منتهی الامال، ج 1، ص 468، آخر زندگی امام حسین علیه السلام .
- (30) استفتائات امام خمینی رحمه الله، ج 2، ص 16، س 36 .
- (31) همان، ص 18 .
- (32) همان، ج 3، ص 583، س 45 .

- (33) جامع المسائل، ج 1، ص 623، س 2174 .
- (33) تحرير الوسيله، ج 1; جواهر، ج 7، ص 107 .
- (35) توضيح المسائل مراجع، ج 1، ص 906 .
- (36) عيون اخبار الرضا، شيخ صدوق، ص 268 .
- (37) جامع المسائل، ج 1، ص 623 .